

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Факультет економіки та менеджменту у виробництві

Кафедра психології у виробничій сфері

Методичний посібник для самостійної роботи з дисципліни

«ПСИХОДІАГНОСТИКА»

для студентів денної та заочної форм навчання

Тернопіль – 2018

Періг І.М. Психодіагностика/ Методичний посібник для самостійної роботи студентів. – Тернопіль: ТНТУ імені Івана Пулюя, 2018. – 26 с.

У методичному посібнику «Психодіагностика» подано матеріали для виконання самостійної роботи: структура робочої програми, перелік лекцій, семінарських занять, завдання на самостійну роботу, залікові та екзаменаційні запитання, основна та додаткова література. До самостійної роботи студента належить теоретична підготовка та проведення психодіагностичних методик, виконання творчих завдань.

Призначений для викладачів, студентів ВНЗ спеціальності 053 –Психологія та для широкого кола читачів.

Укладач:

Періг І.М. – доцент, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології у виробничій сфері Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя.

Рецензенти:

Буняк Н.А. – професор, доктор психологічних наук, завідувач кафедри психології у виробничій сфері Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя;

Свідерська Г.М. – доцент, кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Розглянуто й затверджено на засіданні кафедри психології у виробничій сфері Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, протокол № від 2018 р.

Схвалено методичною комісією факультету економіки та менеджменту у виробництві Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, протокол № від 2018 р.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Програма «Психодіагностика» розроблена відповідно до програми підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр».

Психодіагностика є не тільки теоретичною дисципліною, що вивчає людину, але й чіткою системою прикладного знання.

Психодіагностика (грец. *psyche* – душа і *diagnostikos* – здатність розпізнавати) – галузь психологічної науки, що розробляє теорію, принципи, інструменти оцінювання і вимірювання індивідуально-психологічних особливостей особистості, змінні соціального оточення, в якому здійснюється життєдіяльність особистості.

Враховуючи те, що психологічна діагностика – одна з найважливіших ланок роботи практичного психолога, то її вивчення допоможе оволодіти системою основних понять психодіагностики, ознайомитися з теорією і практикою психодіагностичних досліджень, сформулювати адекватні уявлення про роль і місце відповідних методик в системі психологічної роботи, оцінити їх можливості і обмеження.

Як галузь психологічних знань, що розробляє і використовує на практиці різні психодіагностичні засоби, психодіагностика покликана виконувати такі завдання:

- визначення природи психічних явищ і можливість їх наукового оцінювання;
- з'ясування сформованих загальнонаукових підстав для кількісного оцінювання психологічних явищ;
- узгодження засобів психодіагностики із загальнонауковими, методологічними вимогами;
- вироблення методичних вимог до різних психодіагностичних засобів;
- дослідження вірогідності результатів практичної психодіагностики, що включають вимоги до умов проведення психодіагностики, засобів оброблення отриманих результатів і способів їх інтерпретації;
- обґрунтування основних процедур конструювання і перевірки науковості методів психодіагностики і тестів.

У результаті вивчення «Психодіагностики» студент повинен знати:

- 1) класифікацію психодіагностичних методик;
- 2) психометричні основи психологічних досліджень;
- 3) етичні правила проведення діагностичної роботи;
- 4) умови і правила проведення основних психодіагностичних методів;

- 5) алгоритм проведення психодіагностичного дослідження та процедуру інтерпретації отриманих результатів;
- 6) процедуру проведення психодіагностичних методик, які призначені для розпізнавання та виміру індивідуально-психологічних особливостей особистості;
- 7) природу психіки, знати основні психічні функції і їх фізіологічні механізми, навичок уважної поведінки, базових мікронавичок та ведення консультативної бесіди, співвідношення природних і соціальних факторів у встановленні психіки, розуміти значення волі та емоцій, потреб та мотивів, а також несвідомих механізмів про поведінку людини;

Студент повинен вміти:

- 1) визначити психологічні проблеми особистості;
- 2) підібрати дослідницький інструментарій;
- 3) провести індивідуальну та групову психодіагностику;
- 4) користуватися методикою дослідження;
- 5) давати психологічну характеристику особистості, сформувати початковий досвід та професійну позицію фахівця щодо практичної діяльності психолога-діагноста;
- 6) застосувати психодіагностичні методики на практиці;
- 7) провести кількісний і якісний аналіз результатів дослідження;
- 8) усвідомлювати і визначати співвідношення спадковості і соціального середовища, ролі і значення національних і культурно-історичних фактів;
- 9) застосовувати методи математичної статистики;
- 10) ставити психологічний діагноз і вміло повідомити про нього клієнта.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль I. ПРЕДМЕТ І ЗАВДАННЯ СУЧАСНОЇ ПСИХОДІАГНОСТИКИ

Тема 1. Психодіагностика як прикладна галузь знань

Основні поняття психодіагностики. Актуальність психодіагностичного обстеження. Предмет психодіагностики. Семіотичний, технічний, деонтологічний та логічний аспекти психодіагностики. Визначення «психодіагно-стики» провідними науковцями. Поняття психологічного діагнозу. Складові психологічного діагнозу. Особливості сучасної психодіагностики та її можливості. Галузі застосування психодіагностики.

Тема 2. Історія становлення психодіагностики, її сучасний стан та перспективи розвитку

Основні історичні етапи становлення психологічної діагностики. Візуальна психодіагностика. Конституційна психодіагностика. Френологія. Графологія. Євгеніка. Виникнення психодіагностики в ХХ ст. Внесок Г. Роршаха та Ф. Гальтона у розвиток психодіагностики. Перші психодіагностичні інструменти. Сучасна психодіагностика за кордоном та на Україні. Актуальні проблеми та перспективи розвитку психодіагностики. Проблема комп'ютеризації психодіагностики.

Тема 3. Структура психодіагностики: організація і проведення психодіагностичного обстеження

Послідовність проведення обстеження. Ситуативна змінна. Змінна тестового психодіагностичного завдання. Зміна особистості досліджуваного і діагноста. Професійно-етичні норми та принципи психологічної діагностики. Етичний кодекс психолога. Компетентність, конфіденційність, захист інтересів клієнта, професійна кооперація, психологічна пропаганда. Налагодження контакту з досліджуваним. Ефекти взаємодії. Типи досліджуваних. Похибки сприймання.

Тема 4. Класифікації психодіагностичних методик

Проблема класифікації психодіагностичних процедур. Емпіричні методи дослідження. Загальна характеристика тестового методу. Види тестів, їх переваги. Загальна характеристика проєктивного методу. Загальна характеристика опитувальників. Види опитувальників. Особливості інтерпретації результатів. Ефект соціального схвалення.

Тема 5. Психометричні основи психологічної діагностики

Переваги недоліки та використання тестів. Психометричні властивості тестів. Валідність, надійність і стандартизація тестового дослідження. Види тестових

завдань. Методичне забезпечення тестування. Вимоги до психометричної підготовки психолога. Застосування методів математичної статистики.

Модуль II. ПСИХОДІАГНОСТИКА В ПСИХОЛОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ

Тема 6. Психодіагностика інтелекту

Підходи до вивчення інтелекту. Проблема структури інтелекту. Моно- та мультифакторна теорія інтелекту. Види інтелекту. Інтелект: спадковість і середовище. Класифікація та характеристика тестів інтелекту: Тест структури інтелекту Р.Амтхауера; Тест прогресивних матриць Дж. Равена; Шкільний тест розумового розвитку (ШТУР); Числовий і вербальний тести Г.Ю. Айзенка; Тести інтелекту Д. Векслера (дорослий і дитячий варіанти); Аналітичний тест інтелекту Р. Мейлі; Інтелектуальний тест, вільний від культурного впливу Р. Кеттелла. Тести для діагностування соціального та емоційного інтелекту.

Тема 7. Психодіагностика пізнавальних здібностей як складових інтелекту

Теоретико-методологічні засади розвитку пізнавальних здібностей як психолого-педагогічна проблема. Пізнавальні здібності та їх класифікація. Поняття «пізнавальний інтерес», «пізнавальні здібності», їх структура. Застосування вікового підходу, врахування структури віку при визначенні діагностичних вимірювань. Рівні і критерії сформованості пізнавальних здібностей дошкільників та молодших школярів. Діагностика сенсорних, перцептивних, мнемічних, імажинативних, емоційних, атенційних, когнітивних здібностей у дошкільному та молодшому шкільному віці. Теоретичні питання використання пізнавальних завдань в процесі навчання учнів молодших класів. Діагностики та методики формування пізнавальних здібностей молодших школярів. Особливості пізнавальних здібностей та стану рівня їх розвитку у дітей молодшого шкільного віку. Діагностика пізнавальних здібностей у підлітковому, юнацькому та дорослому віці.

Тема 8. Психодіагностика здібностей та креативності

Загальні питання теорії здібностей. Задатки як анатомо-фізіологічні основи здібностей (Б. М. Теплов, В. Н. Шадріков, В. Роменець). Вчення Б.М. Теплового про здібності. Структура здібностей. Класифікація здібностей (Пірсон, Спірмен, Гілфорд). Загальні і спеціальні здібності. Конвергентні і дивергентні здібності. Поняття про інтелект, розумові здібності. Здібності як основа обдарованості. Креативність як здатність до творчості. Наукові трактування «креативності». Проблема раннього виявлення і розвитку обдарованості. Характеристика проявів обдарованих дітей в різних сферах діяльності. Методичні підходи до виявлення різних видів обдарованості (тестологічний підхід, лонгітюдне спостереження). Види обдарованості. Комплектування психодіагностичних методів ранньої обдарованості. Загальні особливості обдарованих дітей. Відкриття дитини. Сензитивні періоди розвитку дитини. Психічна, розумова акселерація. Проблема соціально-психологічної адаптації

здібних дітей. Конфлікт з оточенням. Методи дослідження творчих здібностей дітей (методики здібностей Хаана і Кафа, Торранса «Творче мислення» (модифікація Тунік).

Тема 9. Вивчення психологічної готовності дитини до школи

Соціальна ситуація розвитку молодшого школяра. Навчання як провідний тип діяльності молодшого школяра. Криза 6-7 років. Завдання і функції шкільної психодіагностики. Психолого-педагогічні проблеми. Дидактогенія і дидакалогенія. Психодіагностика готовності до школи. Інтелектуальна, вольова і моральна готовність до школи. Причини шкільної тривожності. Невротичні прояви дітей.

Тема 10. Психодіагностика особистості: особистісні опитувальники, методики суб'єктивного шкалування та самооцінювання

Поняття про «особистість». Теоретичні концепції «особистості». Періоди дослідження особистості. Типи особистостей. Особистісні опитувальники: переваги, особливості проведення, недоліки, складність інтерпретації. Шістнадцятифакторний особистісний опитувальник Дж. Кеттелла. Міннесотський мультифакторний особистісний опитувальник Мак-Кінлі і Хатуея.

Тема 11. Психодіагностика індивідуальної свідомості і самосвідомості

Поняття свідомості особистості. Структура свідомості. Рівні свідомості. Методологічні проблеми вивчення самосвідомості. Стандартизовані самозвіти. Не стандартизовані самозвіти. Опитувальник самовідношення Пантелєєва і Століна, тест самооцінки Каліна, тест самоактуалізації Лазукіна.

Тема 12. Діагностика психічних станів і емоційно-вольової сфери особистості

Питання психічного стану та його характеристика. Класифікація психічних станів. Основні види психічних станів. Гностичні, пізнавальні, емоційні стани особистості. Діагностика психічних станів: тривожності, фрустрації, стресу, апатії, емоційного вигорання тощо.

Модуль III. ПСИХОДІАГНОСТИКА ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

Тема 13. Психодіагностика темпераменту і характеру

Основні погляди на природу темпераменту. Теорії темпераменту. Взаємозв'язок темпераменту з властивостями особистості. Властивості темпераменту. Підходи до дослідження темпераменту. Зв'язок характеру з темпераментом. Типове та індивідуальне в характері. Структура характеру. Акцентуації характеру та їх поведінкові прояви. Соціоніка та соціонічні типи.

Тема 14. Психодіагностика мотивації

Мотивація як об'єкт психологічної діагностики. Види мотивів. Спрямованість особистості та її види. Мотив досягнення успіху та уникнення невдачі. Мотивація вибору професії, навчання, професійної діяльності. Методи діагностики мотиваційної сфери особистості Елерса, Макклеланда, Реана.

Тема 15. Психодіагностика інтересів і цінностей, настанов

Інтереси як компонент спрямованості особистості. Види інтересів. Цінності у психології. Види ціннісних орієнтацій. Методика «Життєві цінності» Рокича. Методи виміру локусу контролю Дж. Роттера. Інтернальність-екстернальність.

Тема 16. Психодіагностика міжособистісних взаємин

Соціально-психологічні явища в групі. Лідерство як явище групової взаємодії. Проблема сумісності у спілкуванні. Бар'єри комунікативної взаємодії. Соціометрія як метод встановлення місця особистості в групі. Систематизація методик діагностики соціально-психологічних явищ в групі. Методики діагностики міжособистісних взаємин. Методика особистісних тенденцій Лірі. Методика конфліктності К. Томаса. Визначення стилю керівництва в колективі. Методика PARI Шеффера, Белла на визначення дитячо-батьківських взаємин. Тест «Задоволеність шлюбом» Століна. Визначення комунікативної компетентності (КОС-2).

Тема 17. Професійна психодіагностика

Психодіагностика та профорієнтаційна робота психолога. Індивідуально-психологічні і професійні здібності. Здійснення заходів профвідбору. Психограма і професіограма. Методи професіографії. Критерії успішності професіографії діяльності. Опитувальник ДДО Клімова, методика «Професійні інтереси» Кабардової, Голланда.

Тема 18. Проективний підхід у психодіагностиці

Сучасні теоретичні концепції в проективній психології. Поняття проєкції та її види. Проективні методики, їх види (катартичні, рефлексивні, імперативні, експресивні). Методики «Дім-Дерево-Людина», «Моя сім'я», «Неіснуюча тварина», «Незакінчені речення», тематично-аперцептивний тест (ТАТ), тест світу, тест Р. Жіля, графологія.

Тема 19. Соціоніка як наука

Соціоніка – наука про міжтипну взаємодію. Критерії визначення соціотипів. Характеристика 16 типів особистості. Програмна та творча функції. Типи взаємовідносин та їх визначення.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	всього	в тому числі					Всього	в тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
III семестр												
МОДУЛЬ I												
ПРЕДМЕТ І ЗАВДАННЯ СУЧАСНОЇ ПСИХОДІАГНОСТИКИ												
Тема 1. Психодіагностика як прикладна галузь знань	8	2	1	-	-	5	10,5	0,5	-	-	-	10
Тема 2. Історія становлення психодіагностики, її сучасний стан та перспективи розвитку	8	2	1	-	-	5	10,5	0,5	-	-	-	10
Тема 3. Структура психодіагностики: організація і проведення психодіагностичного обстеження	9	2	2	-	-	5	11	1	-	-	-	10
Тема 4. Класифікації психодіагностичних методик	10	4	1	-	-	5	12	1	1	-	-	10
Тема 5. Психометричні основи психологічної діагностики	10	4	1	-	-	5	11	1	-	-	-	10
Разом за модулем I	45	14	6	-	-	25	55	4	1	-	-	50
МОДУЛЬ II												
ПСИХОДІАГНОСТИКА В ПСИХОЛОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ												
Тема 6. Психодіагностика інтелекту	18	4	2	4	-	8	16	1	1	-	-	14
Тема 7. Психодіагностика пізнавальних здібностей як складових інтелекту	12	2	1	1	-	8	13,5	0,5	1	-	-	12
Тема 8. Психодіагностика здібностей та креативності	10	2	1	1	-	6	10,5	0,5	-	-	-	10
Тема 9. Вивчення психологічної готовності дитини до школи	16	2	2	-	-	12	20	1	1	-	-	18
Тема 10. Психодіагностика особистості: особистісні опитувальники, методики суб'єктивного шкалування та само оцінювання	18	4	1	4	-	9	12	1	1	-	-	10
Тема 11. Психодіагностика індивідуальної свідомості і самосвідомості	15	2	1	2	-	10	11	1	-	-	-	10
Тема 12. Діагностика	16	2	2	4	-	8	12	1	1	-	-	10

психічних станів і емоційно-вольової сфери особистості												
Разом за модулем II	105	18	10	16	-	61	95	6	5	-	-	84
Разом за семестр	150	32	16	16	-	86	150	10	6	-	-	134
IV семестр												
МОДУЛЬ III												
ПСИХОДІАГНОСТИКА ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ												
Тема 13. Психодіагностика темпераменту і характеру	32	4	4	4	-	20	33	1	1	1	-	30
Тема 14. Психодіагностика мотивації	20	2	6	2	-	10	21	0,5	-	0,5	-	20
Тема 15. Психодіагностика інтересів і цінностей, настанов	16	2	2	2	-	10	16	0,5	-	0,5	-	15
Тема 16. Психодіагностика міжособистісних взаємин	34	4	6	4	-	20	33	1	1	1	-	30
Тема 17. Професійна психодіагностика	20	2	6	2	-	10	18	1	1	1	-	15
Тема 18. Проективний підхід у психодіагностиці	23	2	6	2	-	13	22	1	1	1	-	19
Тема 19. Соціоніка як наука	20	2	6	2	-	10	22	1	-	1	-	20
Разом за модулем III	165	18	36	18	-	93	165	6	4	6	-	149
Разом за семестр	165	18	36	18	-	93	165	6	4	6	-	149
Всього годин	315	50	52	34	-	179	315	16	10	6	-	283

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Предмет, завдання та історія психодіагностики	2	1
2	Організація та проведення психодіагностичного обстеження	2	1
3	Класифікація психодіагностичних методик та їх психометричні основи	2	1
4	Психодіагностика інтелекту	2	1
5	Психодіагностика пізнавальних та креативних здібностей	2	1
6	Психодіагностика психологічної готовності дитини до школи	2	1
7	Психодіагностика особистості	2	1
8	Психодіагностика психічних станів та емоційно-вольової сфери особистості	2	1
9	Психодіагностика темпераменту і характеру	4	1
10	Психодіагностика мотивації	6	-
11	Психодіагностика інтересів і цінностей, настанов	2	-
12	Психодіагностика міжособистісних взаємин	6	1
13	Професійна психодіагностика	6	1
14	Проективні методики	6	1
15	Соціоніка	6	-
	ВСЬОГО:	52	10

ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		денна форма	Заочна форма
1.	Тест структури інтелекту Р. Амтхауера.	2	-
2	Тест «Прогресивні матриці Дж. Равена».	2	-
3	Психодіагностика пізнавальних та творчих здібностей.	2	-
4	16-ти факторний особистісний опитувальник Дж. Кеттелла.	2	-
5	Тест «Локус Контролю» Дж. Роттера.	2	-
6	Тест «Самовідношення» Пантелєєва і Століна.	2	-
7	Психодіагностика емоційних станів.	4	-
8	Тест темпераменту Русалова.	2	0,5
9	Тест «Акцентуації характеру» Леонгарда.	2	0,5
10	Психодіагностика мотивації.	2	0,5
11	Тест «Ціннісні орієнтації» Рокича.	2	0,5
12	Психодіагностика міжособистісних відносин.	4	1
13	Тест «Професійна спрямованість» за Кабардовою.	2	1
14	Проективні методики в психології.	2	1
15	Визначення соціотипу.	2	1
	ВСЬОГО:	34	6

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТА

Модуль I. ПРЕДМЕТ І ЗАВДАННЯ СУЧАСНОЇ ПСИХОДІАГНОСТИКИ

Тема 1. Психодіагностика як прикладна галузь знань (5/101*год.)

Опрацювати і законспектувати питання:

1. Психодіагностика як спеціальна галузь професійної діяльності.
2. Місце психодіагностики серед інших напрямків роботи практичного психолога.
3. Вимоги, які пред'являють до методів психодіагностики і до діяльності практичного психолога як діагноста.
4. Психодіагностичний процес і його характеристика.
5. Роль і значення психодіагностики у: відборі та розтановці кадрів, профорієнтації населення щодо вибору професії; консультуванні; оптимізації навчання і виховання, прогнозуванні соціальної поведінки; судовій психолого-психіатричній експертизі; розв'язанні проблем особистості та міжособистісних взаємин; спортивній сфері; виробництві.

* для студентів денної/заочної форм навчання

Тема 2. Історія становлення психодіагностики, її сучасний стан та перспективи розвитку (5/10 год.)

Опрацювати і законспектувати питання:

1. Донаукове використання психодіагностичних процедур (Китай, Вавилон, Давній Єгипет, Спарта, Далекий Схід і країни Заходу).
2. Поява на початку XIX століття перших методів психодіагностики.
3. Розвиток методів психодіагностики в XIX і XX ст.ст.
4. Криза психології на межі XIX і XX ст.ст. та нові вимоги, які пред'являють до якості психодіагностичних методів.
5. Розвиток вітчизняної психологічної діагностики.
6. Педологічний рух.
7. Сучасний стан психодіагностики.

Тема 3. Структура психодіагностики: організація і проведення психодіагностичного обстеження (5/10 год.)

Опрацювати і законспектувати питання:

1. Соціально-етичні вимоги, які пред'являють до психодіагностів і психодіагностики.
2. Принцип наукової обґрунтованості психодіагностичних методик.
3. Принцип не нанесення шкоди.
4. Принцип відкритості результатів психодіагностики.
5. Принцип ефективності запропонованих практичних рекомендацій.
6. Кваліфікаційні вимоги до людей, які використовують психологічні тести.
7. Значення теоретичної підготовки практичного психолога-діагноста.
8. Важливість наявності досвіду практичного використання методик.
9. Психодіагностика і наявність базової психологічної освіти у діагноста.
10. Обмеження на відкриту публікацію і професійне використання засобів психодіагностики.

Тема 4. Класифікації психодіагностичних методик (5/10 год.)

Опрацювати і законспектувати питання:

1. Багатомірні типології психодіагностичних методів.
2. Типологія методів С.Л. Рубінштейна, Б.Г. Ананьєва, В.М. Дружиніна, В.Ф. Моргуна, О.Г. Шмельова.
3. Метод зрізів, біографічний метод, експертних оцінок, соціометрія.
4. Порівняльний аналіз зрізового та лонгітюдного методів.
5. Етапи застосування експериментального методу. Види експериментів.
6. Види спостереження.

7. Переваги та недоліки стандартизованого, не стандартизованого (вільного) інтерв'ю та анкетування.
8. Класифікація особистісних опитувальників за діагностичною спрямованістю.

Тема 5. Психометричні основи психологічної діагностики (5/10 год.)

Опрацювати і законспектувати питання:

1. Загальна і диференційна психометрія.
2. Міри у процесі шкалування. Характеристика шкал: процентильна, відсоткова, рангова, статистична.
3. Психометрія у структурі психодіагностичних методів.
4. Застосування математично-статистичних методів аналізу у психологічних вимірюваннях.
5. Статистична значущість і статистичний критерій.
6. Дисперсія. Факторний аналіз. t-критерій Стьюдента. Критерій Фішера.

Модуль II. ПСИХОДІАГНОСТИКА В ПСИХОЛОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ

Тема 6. Психодіагностика інтелекту (8/14 год.)

Опрацювати і законспектувати питання:

1. Підходи до вивчення інтелекту та моделей його структури.
2. Соціокультурний, генетичний, процесуально-діяльнісний, освітній, інформаційний, феноменологічний, функціонально-рівневий, регуляційний підходи. Ієрархічні моделі інтелекту.
- Провести наступні методики:
 1. Шкільний тест розумового розвитку (ШТУР).
 2. Тест інтелекту Д. Векслера.
 3. Числовий і словесний тести інтелекту Г. Айзенка.
 4. Тест інтелекту Р. Мейлі.
 5. Тест вільний від культурного впливу Дж. Кеттелла.
 6. Тест соціального інтелекту Дж. Гілфорда і М. Саллівена.
 7. Тест емоційного інтелекту Н. Холла.

Тема 7. Психодіагностика пізнавальних здібностей як складових інтелекту (8/12 год.)

Опрацювати і законспектувати питання:

1. Психічні процеси як основа пізнавальних здібностей.
2. Наукові підходи до визначення пізнавальних здібностей.
3. Види пізнавальних здібностей: перцептивні, мнемічні, атенційні, імажинативні, емоційні, вольові, мовленнєві.
4. Характеристика психічних процесів: види, властивості, фізіологічні основи.

- Підібрати методики для комплексної діагностики пізнавальних процесів та подати у двох таблицях:
 - 1) для дітей дошкільного і молодшого шкільного віку,
 - 2) для підлітків та дорослих.
- Заголовки таблиці повинні містити наступні рубрики:
 - 1) вид пізнавального процесу,
 - 2) діагностовано властивість чи якість,
 - 3) назва методики, автор,
 - 4) примітка (суть методики),
 - 5) літературне джерело.
- Скласти таблицю «Нормативні показники психічного розвитку на різних вікових етапах». Заголовки таблиці повинні містити наступні рубрики:
 - 1) назва вікового періоду,
 - 2) соціальна ситуація розвитку,
 - 3) провідна діяльність,
 - 4) новоутворення.
- Підібрати методики на визначення психічних явищ у період дорослості.

Тема 8. Психодіагностика здібностей та креативності (6/10 год.)

Опрацювати і законспектувати питання:

1. Підходи до трактування здібностей та креативності.
2. Комплексна класифікація здібностей (В.Ф. Моргун).
 - Підібрати методики діагностики:
 1. Загальних і спеціальних здібностей.
 2. Креативності та обдарованості.
 - Провести тести:
 1. Невербальної креативності П. Торранса.
 2. «Творче мислення» Дж. Гілфорда в модифікації Е. Тунік.

Тема 9. Вивчення психологічної готовності дитини до школи (12/18 год.)

Опрацювати і законспектувати питання:

1. Структура психологічної готовності дитини до школи.
2. Соціальна ситуація розвитку дошкільника і молодшого школяра.
3. Пізнавальний, емоційно-вольовий, особистісний розвиток дитини молодшого шкільного віку.
4. Основні труднощі школярів початкової школи.
 - Підібрати комплекс методик на дослідження психологічної готовності дитини до школи.
 - Продіагностувати одну дитину на предмет психологічної готовності до навчання в школі. Визначити рівень її готовності.

Тема 10. Психодіагностика особистості: особистісні опитувальники, методики суб'єктивного шкалування та самооцінювання (9/10 год.)

Опрацювати і законспектувати питання:

1. Наукове трактування поняття «особистість».
2. Теорії особистості: психоаналіз, індивідуальна психологія, аналітична психологія, гуманістична психологія, біхевіоризм, епігенетична тощо.
 - Провести дослідження особистості за:
 1. Тестом ММРІ.
 2. Семантичним диференціалом С. Осгуда.
 3. Методикою репертуарних решіток Дж. Келлі.
 4. Методика самооцінки Будассі.
 5. Підібрати методики діагностики самооцінки в підлітковому віці.

Тема 11. Психодіагностика індивідуальної свідомості і самосвідомості (10/10 год.)

Опрацювати і законспектувати питання:

1. Свідомість як найвищий рівень розвитку психіки.
2. Філогенетичний розвиток психіки.
3. Означення самосвідомості.
4. Визначити основні діагностичні складові свідомості.
5. Провести методику САМОАЛ.

Тема 12. Діагностика психічних станів і емоційно-вольової сфери особистості (8/10 год.)

Опрацювати і законспектувати питання:

1. Класифікація психічних станів.
2. Види емоцій.
3. Теорії емоцій.
 - Скласти добірку методик на діагностику емоційних станів (тривожність, регресивність, агресивність, емпатійність тощо).
4. Провести тест кольорового відношення Еткінда.
5. Провести методику на визначення агресивності Басса-Дарки.
6. Провести методику на стресостійкість Хомса-Раге.

Модуль III. ПСИХОДІАГНОСТИКА ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

Тема 13. Психодіагностика темпераменту і характеру (20/30 год.)

Опрацювати і законспектувати питання:

1. Теорії темпераменту.
2. Властивості темпераменту.
3. Врахування типу темпераменту при виробленні індивідуального стилю діяльності.
4. Структура характеру.

5. Класифікації акцентуацій характеру.
 - Провести додаткове дослідження темпераменту і характеру (паспорт темпераменту Белова, тест темпераменту Г. Айзенка, Стреляу, опитувальник акцентуацій характеру Лічко).
6. Підібрати методики на визначення окремих рис характеру.

Тема 14. Психодіагностика мотивації (10/20 год.)

Опрацювати і законспектувати питання:

1. Мотивація в структурі особистості.
2. Види мотивації.
3. Навчальна мотивація як діагностичний критерій успішності учня та студента.
 - Здійснити класифікацію методик вивчення мотивації (подати у таблиці).
4. Провести методику на визначення мотивації до навчання у ВНЗ.
5. Діагностика структури мотивації трудової діяльності Т. Бадоева.
6. Вивчення задоволеності вчителів своєю професією та роботою (розроблену Н.В. Журіним та Е. Ільїним).

Тема 15. Психодіагностика інтересів і цінностей, настанов (10/15 год.)

Опрацювати і законспектувати питання:

1. Ціннісна сфера особистості.
2. Цінності в структурі особистості.
3. Атитюди в плануванні життєвих перспектив.
 - Підбір діагностичних методик.
 - Провести методику на вивчення цінностей подружжя.

Тема 16. Психодіагностика міжособистісних взаємин (20/30 год.)

Опрацювати і законспектувати питання:

1. Міжособистісні відносини: складові проблематики (комунікативний потенціал, здібності, компетентність, афіліація, конфліктність, стиль спілкування, асертивність, соціально-психологічний клімат в колективі, комунікативні та організаторські здібності (КОС-2).
 - Дослідити міжособистісні відносини за допомогою тесту дитячо-батьківських відносин PARI Шеффера, і Белла.
 - Дослідити відносини у подружжі
 - Апробувати методику «маскулінність-фемінність» С. Бем.
 - Визначити задоволеність шлюбом за методикою Століна.
 - Підібрати методики на задоволеність трудовою діяльністю, на стиль керівництва, соціально-психологічний клімат в колективі.

Тема 17. Професійна психодіагностика (10/15 год.)

Опрацювати і законспектувати питання:

1. Класифікація професій.

2. Професійна орієнтація, її структура.
- Провести методикау визначення професійної спрямованості Голланда.
- Апробувати диференційно-діагностичний опитувальник.

Тема 18. Проективний підхід у психодіагностиці (13/19 год.)

Опрацювати і законспектувати питання:

1. Проекція в психологічній науці.
2. Види проективних методик.
3. Плями Г. Роршаха.
4. Метафорично-асоціативні карти.
- Провести методики: «Неіснуюча тварина», «Автопортрет», тест Жилія, ТАТ (тематично-апперцептивний тест).
- Скласти таблицю діагностичних ознак та їх інтерпретацію в застосуванні проективних методик.
- Скласти таблицю графологія: показник і значення.

Тема 19. Соціоніка як наука (10/20 год.)

Опрацювати і законспектувати питання:

1. Соціоніка як наука про міжтипну взаємодію.
 2. Детальна характеристика типів, квадр.
 3. Варіанти діагностичних процедур перевірки соціотипу.
- Провести різні методики на визначення соціотипу та порівняти результати.

ЗАЛКОВІ ЗАПИТАННЯ

1. Предмет і завдання психодіагностики.
2. Основні поняття психодіагностики.
3. Психологічний діагноз. Процедура його постановки. Поняття «норми».
4. Особливості сучасної психодіагностики та її можливості.
5. Професійно-етичні норми в психодіагностиці.
6. Операціональна класифікація методів психодіагностики.
7. Категоризація психодіагностичних методів за Б.Г.Ананьєвим.
8. Психометрика.
9. Сутність, переваги і недоліки тестового методу. Автори тестувань.
10. Психометричні властивості тестів.
11. Види тестових завдань.
12. Рекомендації зі складання комплекту методик.
13. Основні типи установок на відповіді.
14. Вимоги до психометричної підготовки психолога.
15. Послідовність проведення обстеження.
16. Змінна цілі дослідження.
17. Змінна тестового психодіагностичного завдання.
18. Прийоми і принципи забезпечення об'єктивності дослідження.
19. Види тестів.
20. Характеристика проєктивних методів. Їх види.
21. Змінна особистості досліджуваного.
22. Типи обстежуваних.
23. Змінна особистості діагноста.
24. Професіографія. Здійснення заходів профвідбору.
25. Ергономічні зведення в професіограмі.
26. Демографічні та освітні зведення в професіограмі.
27. Соціально-психологічні зведення в професіограмі.
28. Психофізіологічні зведення в професіограмі.
29. Методи професіографії.
30. Діагностика в профконсультації.
31. Завдання і функції шкільної психодіагностики.
32. Психолого-педагогічні проблеми в шкільних умовах.
33. Класифікація основних психолого-педагогічних проблем, в розв'язанні яких бере участь психодіагност.
34. Психодіагностика готовності до школи. Види готовності, методи діагностики.
35. Психологічна карта школяра за К.К.Платоновим.
36. Психічний розвиток в різних вікових періодах. Новоутворення віку – критерій нормального розвитку.

37. Суть, переваги і недоліки опитувальників.
38. Види опитувальників. Приклади. Відмінність від тестів.
39. Психодіагностика здібностей. Ознаки здібностей за Б.М.Тепловим.
40. Види здібностей.
41. Тести здібностей.
42. Структура здібностей.
43. Діагностика інтелекту.
44. Структура інтелекту.
45. Теорії інтелекту.
46. Вікові особливості діагностики інтелекту.
47. Тест інтелекту Векслера. Його структура.
48. Тест інтелекту Амтхауера. Структура тесту. Характеристика 9 субшкал. Способи обробки. Перевід балів.
49. Тести Г.Айзенка на інтелект: числовий і словесний.
50. ШТУР: опис, призначення, структура.
51. Тести мислення Ю.З.Гільбуха.
52. Показники дивергентного (творчого) мислення за Гілфордом.
53. Внесок Біне і Сімона у розробку тестів інтелекту.
54. Прогресивні матриці Дж.Равена.
55. Аналітичний тест Мейлі. Суть, структура, призначення.
56. Прояви особливостей узагальнених та конкретних мотивів.
57. Взаємозв'язок між потребою, мотивом і мотивацією.
58. Основні сучасні теорії мотивації.
59. Яке місце займають психічні стани в структурі психічних явищ особистості
60. Дайте визначення психічного стану.

ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ З «ПСИХОДІАГНОСТИКИ»

1. Предмет і завдання психодіагностики.
2. Основні поняття психодіагностики.
3. Психологічний діагноз. Процедура його постановки. Поняття «норми».
4. Особливості сучасної психодіагностики та її можливості.
5. Професійно-етичні норми в психодіагностиці.
6. Операціональна класифікація методів психодіагностики.
7. Категоризація психодіагностичних методів за Б.Г.Ананьєвим.
8. Психометрика.
9. Сутність, переваги і недоліки тестового методу. Автори тестувань.
10. Психометричні властивості тестів.
11. Види тестових завдань.
12. Рекомендації зі складання комплекту методик.
13. Основні типи установок на відповіді.
14. Вимоги до психометричної підготовки психолога.
15. Послідовність проведення обстеження.
16. Змінна цілі дослідження.
17. Змінна тестового психодіагностичного завдання.
18. Прийоми і принципи забезпечення об'єктивності дослідження.
19. Види тестів.
20. Характеристика проєктивних методів. Їх види.
21. Змінна особистості досліджуваного.
22. Типи обстежуваних.
23. Змінна особистості діагноста.
24. Професіографія. Здійснення заходів профвідбору.
25. Ергономічні зведення в професіограмі.
26. Демографічні та освітні зведення в професіограмі.
27. Соціально-психологічні зведення в професіограмі.
28. Психофізіологічні зведення в професіограмі.
29. Методи професіографії.
30. Діагностика в профконсультації.
31. Завдання і функції шкільної психодіагностики.
32. Психолого-педагогічні проблеми в шкільних умовах.
33. Класифікація основних психолого-педагогічних проблем, в розв'язанні яких бере участь психодіагност.
34. Психодіагностика готовності до школи. Види готовності, методи діагностики.
35. Психологічна карта школяра за К.К.Платоновим.

36. Психічний розвиток в різних вікових періодах. Новоутворення віку – критерій нормального розвитку.
37. Суть, переваги і недоліки опитувальників.
38. Види опитувальників. Приклади. Відмінність від тестів.
39. Психодіагностика здібностей. Ознаки здібностей за Б.М.Тепловим.
40. Види здібностей.
41. Тести здібностей.
42. Структура здібностей.
43. Діагностика інтелекту.
44. Структура інтелекту.
45. Теорії інтелекту.
46. Вікові особливості діагностики інтелекту.
47. Тест інтелекту Векслера. Його структура.
48. Тест інтелекту Амтхауера. Структура тесту. Характеристика 9 субшкал. Способи обробки. Перевід балів.
49. Тести Г.Айзенка на інтелект: числовий і словесний.
50. ШТУР: опис, призначення, структура.
51. Тести мислення Ю.З.Гільбуха.
52. Показники дивергентного (творчого) мислення за Гілфордом.
53. Внесок Біне і Сімона у розробку тестів інтелекту.
54. Прогресивні матриці Дж.Равена.
55. Аналітичний тест Мейлі. Суть, структура, призначення.
56. Особистісні опитувальники.
57. Теоретичні концепції особистості.
58. Факторний опитувальник ММРІ. Критерії дослідження.
59. Особистісний опитувальник Р. Кеттелла. Шкали, їх характеристика. Можливості графічного зображення результатів.
60. Форми запитань в особистісних опитувальниках.
61. Сучасні теоретичні концепції в проєктивній психології.
62. Поняття проєкції та її види.
63. Тести, які належать до адитивних проєктивних методик.
64. Види експресивних проєктивних методик.
65. Тест тематичної аперцепції (ТАТ) Г.Мюррея.
66. Методика Г.Роршаха як конструктивна проєктивна методика.
67. Методики дослідження мотивації.
68. Мотивація як об'єкт психологічної діагностики.
69. Види потреб і мотивів.
70. «Список особистісних переваг» А.Едварса.
71. «Опитувальник для виміру афіліативної тенденції і чутливості до відкидання» А.Мехрабіана.
72. Методики на дослідження мотивації досягнення (А.Мехрабіана, Елерса).
73. Малюнковий тест фрустрацій Розенцвейга.
74. Діагностика психічних станів і емоційно-особистісної дезадаптації.
75. Поняття психічного стану та його характеристика.
76. Види психічних станів. Різні класифікації (за М.Д.Лєвітовим, Ю.Е.Сосновиковою)

77. Основні види психічних станів.
78. Методики діагностики емоційних станів.
79. Психодіагностика темпераменту.
80. Властивості нервової системи. Типи темпераментів.
81. Діагностичні методи вивчення акцентуацій характеру (Лічко, Леонгарда, Шмішека).
82. Види акцентуацій характеру.
83. Психодіагностика здібностей. Види здібностей.
84. Психодіагностика індивідуальної свідомості.
85. Свідомість та її характеристики.
86. Теорія особистісних конструктів Дж.Келлі.
87. Техніка репертуарних решіток Осгуда.
88. Психодіагностика самосвідомості. Основні методики.
89. Характеристика опитувальника самовідношення В.Століна. Основні шкали.
90. Методика «локус контролю» Дж.Роттера.
91. Психодіагностика міжособистісних взаємин. Основні методики.
92. Психодіагностика комунікативних здібностей.
93. Класифікація і систематизація психодіагностичних методів.
94. Методика міжособистісних взаємин Лірі.
95. В чому відмінність між «дослідженням» і «обстеженням»?
96. Чим методика шкалування відрізняється від тест-опитувальників і проєктивних методик?
97. Чим «методика» відрізняється від «методу»?
98. Чим відрізняються об'єктивні тести від тестів-опитувальників?
99. Як співвідносяться валідність і надійність методик?
100. Скласти таблицю класифікації і систематизації діагностичних методик з наступними рубриками: 1) досліджувана проблема чи якість: психічний стан, процес, властивість, ознака; 2) назва методу, 3) назва методики, 4) автор; 5) опис, шкали, субтести, 6) примітка.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

(основна)

1. Анастаси А. Психологическое тестирование / А. Анастаси. – М.: Педагогика, 1982.
2. Бурлачук Л.Ф. Психодіагностика / Л.Ф. Бурлачук. – СПб.: Питер, 2002. – 352 с.
3. Бурлачук Л.Ф. Словарь-справочник по психодіагностике / Л.Ф. Бурлачук, С.М. Морозов. – СПб.: Издательство «Питер», 2000. – 528 с.
4. Бьюль А. SPSS: искусство обработки информации / А. Бьюль, Р. Цефель. – СПб.: ООО ДиаСофтЮП, 2001. – 608 с.
5. Задачи и методы профессиональной психодіагностики / под ред. Ю.В. Войтко, Ю.З. Гильбуха. – К.: Вища школа, 1981. – 94 с.
6. Ильин Е.П. Мотивы и мотивация. – СПб.: Питер, 2000. – 547 с.
7. Комінко С. Кращі методики психодіагностики / С. Комінко, Г. Кучер. – Тернопіль: 2004. – 256 с.
8. Корольчук М.С. Психодіагностика: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / М.С. Корольчук, В.І. Осьодло; [за заг. ред. М.С.Корольчука]. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2004. – 400 с.
9. Крайг Г. Психология развития / Г. Крайг. – СПб.: Питер, 2002. – 992 с.
10. Моргун В.Ф. Основы психологічної діагностики: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / В.Ф. Моргун, І.Г. Тітов. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2009. – 464 с.
11. Основы психодіагностики (учебное пособие для студентов пед. вузов) / под ред. А.Г. Шмелева. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1996.
12. Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии / В.Д. Балин, В.К. Гайда, В.К. Гербачевский и др. под общей ред. А.А. Крылова, С.А. Маничева. – СПб.: Питер, 2006.
13. Практикум по психодіагностике. Дифференциальная психометрика / под ред. В.В. Столина, А.Г. Шмелева. – М., 1992.
14. Психодіагностика и психокоррекция / под ред. А.А. Александрова. – СПб.: Питер, 2008.
15. Психологическая диагностика: учебник для вузов / под ред. М.К. Акимовой, К.М. Гуревича. – СПб.: Питер, 2008.
16. Психологія : підручник / Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та ін.; [за ред. Ю.Л. Трофімова]. – 2-ге вид., стереотип. – К.: Либідь, 2000. – 558 с.
17. Собчик Л.Н. Психология индивидуальности. Теория и практика психодіагностики / Л.Н. Собчик. – СПб.: Речь, 2003. – 622 с.

18. Хьелл Л. Теории личности / Л. Хьелл, Д. Зиглер. – СПб.: Питер, 2003. – 608 с.
19. Шмелев А.Г. Психодиагностика личностных черт. – СПб.: Речь, 2002.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Барабанщиков Т.А. Психологические методики изучения личности: практикум / Т.А. Барабанщиков, А.Н. Рыжкова; [под ред. проф. А.Ф. Ануфриева]. – М.: Ось-89, 2007.
2. Божович И.Л. Избранные психологические труды / И.Л. Божович; [под ред. Д.И. Фельдштейна]. – М., 1995.
3. Вишнякова Н.Ф. Креативная акмеология / Н.Ф. Вишнякова. – Том 1. – Минск: ООО «ДЭБОР», 1998. – 242 с.
4. Гильбух Ю.З. Актуальные проблемы профессиональной психодиагностики / Ю.З. Гильбух. – К.: Знание, 1977. – 21 с.
5. Готовность к школе / под ред. И.В. Дубровиной. – М., 1995.
6. Гуревич К.М. Что такое психологическая диагностика / К.М. Гуревич. – М.: Знание, 1985.
7. Дружинин В.Н. Психология общих способностей / В.Н. Дружинин. – СПб.: Питер Ком, 1999. – 368 с.
8. Кабанов М.М. Методы психологической диагностики и коррекции в клинике / М.М. Кабанов, А.Е. Личко, В.М. Смирнов. – Л.: Медицина, 1983.
9. Канюк С.С. Психология мотивации: Теория и практика мотивирования / С.С. Канюк. – К.: ИНКОС, 2001. – 144с.
10. Карпіловська С.Я. Основи професіографії: навч. посібник / С.Я. Карпіловська, Р.Й. Мітельман, В.В. Синявський. – К.: МАУП, 1996. – 147 с.
11. Китаев-Смик Л.А. Психология стресса / Л.А. Китаев-Смик. – М., 1983. – 184 с.
12. Коломинский Я.Л. Психология взаимоотношений в малых группах / Я.Л. Коломинский. – М.: Наука, 1989. – 212с.
13. Кон И.С. В поисках себя: Личность и ее самосознание / И.С. Кон. – М.: Политиздат, 1984. – 335 с.
14. Леонгард К. Акцентуированные личности / К. Леонгард. – К.: Вища школа, 1982. – 392 с.
15. Луценко О.Л. Практичні роботи з психодіагностики / О.Л. Луценко. – Х.: ХНУ ім. Каразіна, 2009.
16. Методики психодиагностики в спорте / В.Л. Марищук, Ю.М. Блудов и др. – М.: Просвещение, 1990.

17. Моргун В.Ф. Концепція багатовимірнього розвитку особистості та її застосування / В.Ф. Моргун // Філософська та соціологічна думка. – 1992. – № 2. – С. 27-40.
18. Общая психодиагностика (учебное пособие) / под. ред. А.А. Бодалева, В.В. Столина. – М.: Изд-во МГУ, 1987.
19. Общая психодиагностика / [А.А. Бодалев, В.В. Столин, В.С. Аванесов и др.]. – СПб.: Речь, 2004.
20. Психические состояния: Хрестоматія / под ред. Ю. Забродина. – СПб.: Питер, 2000. – 325 с.
21. Рибалка В.В. Психологія розвитку творчої особистості / В.В. Рибалка. – К.: Вища школа, 1996. – 362 с.
22. Рогов Е.И. Настольная книга практического психолога в образовании / Е.И. Рогов. – М.: Педагогіка, 1995. – 528 с.
23. Селье Г. Стесс без дистресса / Г. Селье. – Рига: Виєда, 1992. – 108 с.
24. Скребец В.А. Психологическая диагностика: учеб. пособие / В.А. Скребец. – К.: МАУП, 1999. – 120 с.
25. Столин В.В. Самосознание личности / В.В. Столин. – М., 1983. – 286 с.
26. Стреляу Я. Роль темперамента в психологическом развитии / Я. Стреляу; [под ред. М.В. Равич-Щербо]. – М., 1982.
27. Шадриков В.Д. Проблемы профессиональных способностей / В.Д. Шадриков // Психол. журн. – 1982. – Т. 3. – № 5. – С. 13-26.
28. Шевандрин Н.И. Психодіагностика, корекція и развитие личности / Н.И. Шевандрин.

